

I STORI JATA NA KAMEN

Кратово се наоѓа на 700 метри надморска височина. Со последниот попис Општината Кратово брои 10.500 жители, а со пописот од 1994 година само во градот имало 6.481 жител.

И Кратово се соочи со македонската судбина - миграцијата. Недоволното достапно земјиште за обработка и за одгледување земјоделски култури многумина ги принудило да заминат на печалба.

Пишува:
Розита ЗАКЕВА

Кратово, или градот на мостовите и кулите како што го нарекуваат, е еден од најстарите градови и рударски населби во Македонија. Секој добронамерник кој ќе дојде во овој град е пречекан со добропознатата насмевка и љубезност на кратовчани. Притоа, задолжително пред ручек, искажувајќи го своето добредојде, послуживаат со кафе, слатко и чаша вода. Многумина знаат да се насмеат на сметка на кратовчани за нивниот обичај тој што дошол веднаш да го прашаат: Кога дојде? Кога ќе си одиш? Ова е само мала шега, бидејќи жителите од овој град всушност по природа се многу мирни и дружељубиви.

И додека се чекори по калдрмата, низ уличките создадени многу одамна, доминира чувството дека за овој град воопшто не е карактеристично темпото на урбаното, напорно живеење. Тука секојдневието им е подредено на навиките. Градот е мал и речиси сите жители меѓу себе се познаваат, така што кога ќе се сретнат на

сокаците задолжително застапуваат за да си поприкажат. Во летните периоди, додека младите се забавуваат во кафулињата, постарите жители на градот исто како во минатото се собираат на седенки, секој во своето маало.

НА КАФЕ КАЈ БАБА МАДА

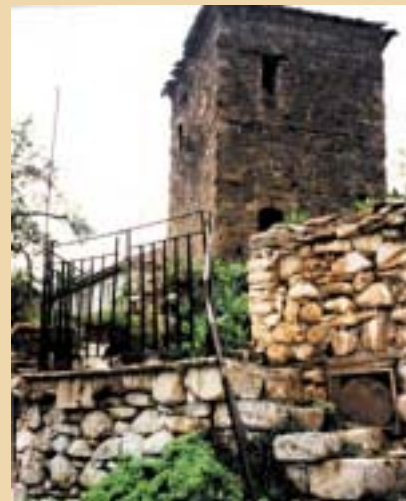
Низ тесните и кривулести улички на Кратово чекореле многу војсководци, аги, паши,

зулумќари, а по нив се движеле војски и сватови. Тука секој камен има своја историја, а животот тече во минатото, сегашноста и во иднината. Пред широките порти на една стара куќа намерниците ги пречекува баба Мада.

"Одамна никој не дошол да ме посети. Моите синови се школуваа и заминаа во Скопје, дедото си отиде и еве ме сама. Чекам некој да тропне на врата за да се напиеме едно кафе. Е, а некогаш..."

"Секоја жена со своите сетки се собираше во нивното маало, а навечер сите одевме по вода, а додека полните кофи ги носиш дома, оставаш две празни за да ти го чуваат редот. Тогаш улиците беа полни со деца, старци, во куките

правило постарите жители повеќе сакаат да си раскажуваат за минатите отколку за денешните времиња.

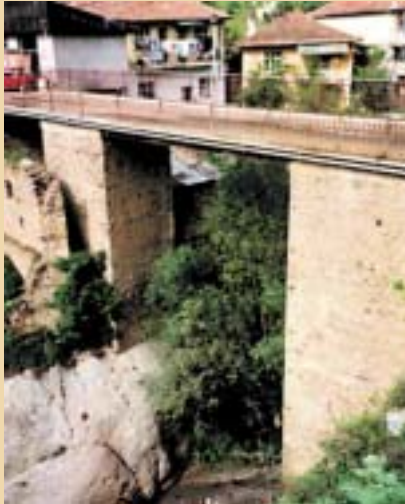
КРАТОВСКА ПАНОРАМА

Во Кратово се испреплетени минатото и сегашноста. Таму сè е во знакот на каменот, само новата архитектура го нарушува мозаикот на едно многу дамнешно живеење. Кратовската гордост - кулите некогаш биле место во кое се чувало житото, некои биле стражарници, а денес се само неми споменици и доказ за османлискиот повеќевиесовен престој на оваа територија.

И бројните мостови го отсликуваат тој период. Ќе ги спомнеме мостовите Гровчански, Радин, Радев, Чаршиски, Јокшински. Во моментот најмногу се користи Радиниот мост, кој се наоѓа на Манцева Река. Тој е изграден во 1833 година, а денес ги поврзува

ОТ @ I VEE VO I DNI NATA

околните селата со градот. Подигнат е на две кули, од кои едната е висока 28 метри, а другата 29 метри.

Во Кратово има куќи кои се стари речиси 200 години. Некои од нив се паднати, а други се во фаза на распаѓање. Иако се заштитени со Законот за заштита на културни споменици, сепак тие му се оставени на забот на времето. Местоположбата на Кратово не дава големи можности за изградба на современи објекти.

ИСТОРИСКО МИНАТО

Градот Кратово, сместен во подножјето на Осоговските Планини, се наоѓа во стариот вулкански кратер, кој од запад и од исток е избразден со издлабени долини.

Прв пат кога овој град се спомнува е под името Коритос (Корито), што всушност ја објаснува и неговата местоположба, односно тој се наоѓа во корито. Имено, за постоењето на Кратово се зборува уште во VI век пред раѓањето на Христа, а доказ за тоа е Хомеровиот еп "Илијада", каде што градот е спомнат, како и монетите (кои таму се пронајдени) од времето на Адољон Пајонски, крал кој владеел од 315 до 285 година

пред нашата ера.

И римскиот период оставил многу археолошки траги низ Кратово и Кратовско. За ова сведочат пронајдените монети од периодот кога градот ѝ припаѓал на римската провинција Дарданија, чиј главен град бил Скупи, денешно Скопје.

Во текот на постоењето и опстојувањето градот неколку пати добивал различни господари. Во времето на владеењето на Стеван Немања, во 1189 година, Кратово и неговата околина биле соединети кон Србија, а подоцна повторно потпаднал под власт на Византија. Низ вековната историја на Кратово особено се спомнува владеењето на

еден од најпознатите владеторшци, од времето на цар Душан, деспотот Оливер Јован Грчиќ. Запоседнувањето на кратовските рудници им овозможило на Дејановиќи и на деспотот Оливер да се здобијат со големи приходи, а него подоцна го наследиле синовите Дејан, Драгаш и Константин, кои владееле заедно со нивната мајка Теодора.

ЗЛАТНИ РУДНИЦИ

Одговорот на прашањето зошто Кратово го сакале многу владетели е сосема едноставен. Причина за тоа биле златните рудници, кратовски-

те ковачници за златни и за сребрени пари и рударството воопшто, што било единствен извор за живот на населението.

Богатството на градот го забележале и османлиските владетели. Нивното внимание особено се потенцирало во 1389 година, кога султанот Мурат, одејќи кон Косовско Поле, поминал низ Кратово со намера да го види неговото богатство. Сјајот на златото ги привлекол Османлиите и тие тука се одомакиниле во следните пет века. Тие ја освоиле, ја потчиниле и во своја власт ја зеле Кратовската област, а со тоа и рудниците.

Нивното доаѓање предизвикало и низа промени во

тогашна Македонија Кратово спаѓал меѓу градовите кои биле најнаселени со муслимани. Подоцнежниот развој овозможил во него да се доселат католички семејства од Дубровник, кои со текот на времето прифатиле други вери.

ОСТАТОЦИ ОД ОРИЕНТОТ

Ориентот оставил длабоки траги во коритото на градот. Тоа особено се забележува во станбената култура, поточно во ориенталните куќи со широки чардаци, кои се користеле за дневен престој, каде имало миндерлак, потоа просторот за прием и седење, а собите се наоѓале од двете страни при влезот во куќатата. Ваквите градби сè уште ги има во Кратово, но за жал, тие се оставени на забот на времето.

За градбите во ориентален стил пишувале турските патеписци Хаџи Калфа, Капит Челебија и Евлија Челебија. Од нивните записи многу се дознава за кратовските амами, чаршијата, бакарот од кој се изработувале свеќници, фенери, ибрици, тепсии, саани, легени и друго. Евлија особено ги опишал амамите, еден од нив, за кој се претпоставува дека бил изграден во XVI век, бил долг 70 метри и имал 40 чешми со топла вода. Амамот бил урнат во 1689 година во периодот на Карпошовото востание.

На почетокот на XVII век во градот почнале да се населуваат и Турци од Азија, кои биле многу богати и тука изградиле свои сараи. Во XIX век почнал и развојот на занаетчиството и на трговијата, се обновиле рударството и заживеале занаетите, што му овозможило голем подем на градот. Сите овие минувања, живеења, различните цивилизации и владетели и денес се отсликуваат во него. ●